

Борисенко Л. Л. Підвищення ефективності процесу фізичного виховання в умовах інклюзивної освіти / Л. Л. Борисенко // Надання освіти з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору: Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції. – Лисичанськ : ВП ЛПК ЛНУ: Лисичанськ: ТОВ «КИТ – Л», 2015. – С. 23 – 26.

Актуальність. У інклюзивній освіті фізичне виховання і фізична культура можуть стати значно більшою проблемою в порівнянні з іншими шкільними предметами. Потрібні значні зміни програми, організації та змісту уроку відповідно до інтересів і можливостей всіх дітей, що навчаються в одному класі.

Ключові слова: особливі потреби, інклюзія, фізичне виховання.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Борисенко Л.Л.

ВП «Лисичанський педагогічний коледж

ЛНУ імені Тараса Шевченка»

м.Лисичанськ

Одним з результатів гуманістичного розвитку сучасного суспільства можна вважати інклюзивну освіту. Її суть полягає в тому, що діти з обмеженими можливостями здоров'я отримують можливість навчатися у звичайних загальноосвітніх (масових) школах разом зі здоровими однолітками, бути прийнятими в їх колектив, розвиватися у відповідності зі своїми можливостями і знаходити перспективу участі в житті суспільства.

У сучасних освітніх установах інклюзивні методи є інноваційними. Розвиток інклюзивної освіти – не створення нового, а системна зміна всіх ступенів освіти і суспільства в цілому.

Однак, на сьогоднішній день в Україні немає єдиної думки з питання впровадження системи інклюзивної освіти в масові школи, особливо в систему фізичного виховання дітей.

Чи можна розвинути фізичні здібності дітей з обмеженими здібностями здоров'я, і їх здорових однолітків на спільних уроках фізичної культури в інклюзивній школі без шкоди для кожного? Деякі фахівці фізичної культури, сумніваються в такій можливості, враховуючи, що відмінності дітей особливо яскраво проявляються саме в руховій сфері під час цілеспрямованих рухових дій.

У інклюзивній освіті фізичне виховання і фізична культура можуть стати значно більшою проблемою в порівнянні з іншими шкільними предметами. Потрібні значні зміни програми, організації та змісту уроку відповідно до інтересів і можливостей всіх дітей, що навчаються в одному класі.

Багато фахівців не вірять в ефективність подібної системи, а деякі взагалі вважають її нездійсненною, вважаючи, що різні можливості і здібності учнів є непереборною перешкодою для його впровадження. Причому, відмінності дітей особливо яскраво проявляються саме в руховій сфері, під час уроків фізичного виховання.

Тим часом інклюзивне навчання було введено в 1970-х роках і сьогодні широко й успішно практикується в США, Канаді та країнах Європи.

У нашій країні є позитивний досвід використання інклюзивної фізичної рекреації, додаткової освіти дітей у дитячо-юнацьких спортивно-адаптивних школах.

Проте в системі інклюзивного фізичного виховання проблема спільного навчання рухових дій, розвитку фізичних здібностей та виховання особистісних властивостей дітей з обмеженими можливостями здоров'я та їх здорових однолітків в нашій країні вивчено поки недостатньо; відсутні теоретичні обґрунтування, концептуальні та технологічні підходи до вирішення даної проблеми.

Усе це породжує ряд протиріч:

- між потребою включення дітей з різними можливостями здоров'я в різноманітні форми фізкультурних занять в загальноосвітній школі та відсутністю інтеграційних програм;
- між практичною необхідністю організації в школах інклюзивного фізичного виховання дітей різного віку та нозологічних груп і відсутність науково-обґрунтованих розробок у цій галузі.

У зв'язку з цим актуальним є визначення та обґрунтування засобів, методів і організаційних форм інклюзивної фізичного виховання дітей шкільного віку.

Інклюзивна освіта – процес розвитку загальної освіти, який має на увазі доступність освіти для всіх, в плані пристосування до різних потреб всіх дітей, що забезпечує доступ до освіти для дітей з особливими потребами.

Інклюзивна освіта базується на визнанні, що всі діти – індивідууми з різними потребами в навчанні мають рівні права в цій сфері соціальної практики. Інклюзивна освіта намагається впровадити підхід до викладання і навчання, який буде більш гнучким для задоволення різних потреб у навчанні.

Одним з перших дослідників, що зробили спробу науково обґрунтувати ідею інтегративного навчання, був Л.С. Виготський, який, зокрема, вказував на необхідність системи навчання, що об'єднує спеціальну педагогіку і педагогіку нормального дитинства. Вчений вважав, що завданнями виховання дитини з порушенням розвитку є його інтеграція в життя та здійснення компенсацій недоліків шляхом активації діяльності його збережених аналізаторів.

Як зазначають вчені в даний час в Україні розвиваються дві основні моделі педагогічної інтеграції: інтернальна і екстернальна.

Інтернальна інтеграція – інтеграція всередині системи спеціальної освіти

Екстернальна інтеграція передбачає взаємодію спеціального і масової освіти, спрямована на надання можливостей масової і спеціальної шкіл для спільної роботи або навіть, за наявності відповідних умов, злиття їх в одну установу.

Сьогодні гостро постає питання про пошук форм організації фізичного виховання в системі інклюзивної освіти. Ряд авторів вважає, що бар'єрна середу у разі інклюзивної фізичного виховання настільки значна, що найбільш доступними в рамках інклюзії є рекреаційні види занять фізичними вправами, що включення дітей з обмеженими можливостями здоров'я, насамперед дітей-інвалідів, у спільну зі здоровими однолітками фізкультурно-рекреаційну діяльність є найбільш доцільним.

Інклюзивна фізична рекреація орієнтована на відпочинок, розвага, зміну видів діяльності, отримання задоволення і т.п., не може замінити інклюзивна фізичне виховання, що має свої спеціальні завдання, що стосуються не тільки дітей з обмеженими можливостями здоров'я (дітей-інвалідів), але їх здорових однолітків. Зрозуміло, що завдання для здорових дітей на уроках фізичного виховання не можуть бути зведені тільки до розвитку толерантності та відповідальності.

Є позитивний досвід занять інклюзивними формами адаптивного спорту. Насамперед, це заняття за програмою «об'єднаний спорт», яка об'єднує приблизно рівне число спортсменів Спеціальної Олімпіади і людей, які не мають затримки розумового розвитку, в спортивні команди для тренувань і змагань, а так само організація роботи спортивних секцій, в яких інтегруються здорові спортсмени зі спортсменами, що мають ураження опорно-рухового апарату, зору, слуху.

Проте слід враховувати, що адаптивний спорт є частиною системи додаткової освіти дітей, яка не є для них обов'язковою, як система адаптивного фізичного виховання. Крім того, заняття адаптивним спортом не мають настільки жорстких часових обмежень, як заняття адаптивним фізичним вихованням.

Таким чином, проблема бар'єрної середовища у випадку занять інклюзивним фізичним вихованням набуває значно більше значення в порівнянні з іншими шкільними предметами і видами адаптивної фізичної культури. Все це призводить до необхідності зміни змісту освітнього процесу відповідно до інтересів і можливостей всіх дітей, що навчаються в одному класі.

Сказане дозволяє зробити висновок, що, незважаючи на значні труднощі подолання бар'єрної середовища в системі інклюзивного фізичного виховання, це доцільно робити, вишукуючи відповідні засоби, методи і організаційні форми.

Розробка особливого змісту і використання найрізноманітніших організаційних форм інклюзивної фізичного виховання повинні спиратися на наступні положення:

- облік протипоказань для дітей з обмеженими можливостями здоров'я з використання засобів і методів адаптивного фізичного виховання;
- створення умов для ефективного особистісного та фізичного розвитку як дітей, з обмеженими можливостями здоров'я, так і їх здорових однолітків;
- максимально можливе використання визначених і позаурочних форм занять фізичними вправами в системі інклюзивної освіти.

З метою підвищення ефективності процесу інклюзивної фізичного виховання в освітніх установах вчителю, здійснюючому інклюзивна фізичне виховання, рекомендується:

1. Проводити комплексні уроки інклюзивної фізичного виховання, що включають загальнорозвиваючі, корекційні, прикладні вправи, ігри та естафети.

2. Заняття проводити в різних побудовах: в колі, у вільному розподілі по залу, в колоні, в розімкнутій шерензі, на місці і в русі.

3. Загальнорозвиваючі, корекційні та прикладні вправи в молодших класах доцільно проводити у формі імітаційних вправ і ігрових завдань, об'єднаних в комплекси;

4. До кожного заняття вчителю слід підбирати різноманітні вправи і поєднувати їх у таких пропорціях, щоб забезпечити всебічне вплив на організм займаються і доступність виконання кожного учня.

5. Вчителю, здійснюючому інклюзивна фізичне виховання, необхідно працювати в тісному контакті з лікарями, які дають відомості про індивідуальні особливості учнів.

6. Вчителю, здійснюючому інклюзивна фізичне виховання, необхідно пам'ятати про найбільш типові протипоказання:

- тривала затримка дихання при виконанні всіх видів вправ;
- вправа з тривалою статичною напругою;
- упори і виси (для учнів, які страждають порушенням функцій верхніх кінцівок);
- вправи, що розвивають рухливість в суглобах;
- нахили і повороти тулуба з великою амплітудою (після фіксації хребта).

7. Щоб уникнути перевтоми учнів вчитель повинен здійснювати індивідуальний підхід до дозуванні фізичних навантажень на уроці. Доцільно широко використовувати всі способи регулювання фізичних навантажень шляхом зміни вихідного положення, кількості повторення вправ, темпу, зменшення або збільшення амплітуди руху, введення дихальних вправ.

8. Вчителю, здійснюючому інклюзивна фізичне виховання, рекомендується проводити планування у відповідності з основними вимогами, що пред'являються до проведення уроку з фізичної культури: поступове підвищення навантаження до середини уроку і зниження в його кінці, чергування різних видів вправ у відповідність з можливостями учнів. В уроці доцільно виділити чотири частини: вступну, підготовчу, основну, заключну, які методично пов'язані між собою.

9. Оцінку успішності на уроках інклюзивної фізичного виховання вчителю здійснювати у формі поточного обліку, підходити до оцінки кожного учня суто індивідуально за результатами виконання контрольних вправ.

10. Вчителю, здійснюючому інклюзивна фізичне виховання, необхідно пам'ятати, що приміщення, відведене для уроків, повинно відповідати встановленим санітарно-гігієнічним нормам, обладнане спортивним інвентарем та аптечкою першої медичної допомоги.

Це допоможе не тільки, людям з «обмеженими можливостями» знайти себе в соціумі і здобути освіту, але й допоможе іншим стати добрішими, гуманніше до оточуючих.

Використані джерела

1.Кисляков П.А. Управление качеством здоровьесформирующего образования будущих педагогов: автореф. дис. канд. пед. наук. – Ярославль, 2008. – 23 с. **2. Правдов Д.М., Ермакова Ю.Н., Матвеева Е.В.** Методические особенности организации двигательной деятельности детей с умеренной умственной отсталостью в инклюзивных группах дошкольных учреждений // Научный поиск. – 2013. – № 4. – С. 74–77. **3. Силаева О.А.** Готовность инструктора по физической культуре дошкольного образовательного учреждения к реализации инклюзивного образования // Научный поиск. – 2014. – № 2.2. – С. 74–76. **4. Третьякова Н.В., Федоров В.А.** Качество здоровьесберегающей деятельности образовательных учреждений: понятийный аспект // Образование и наука. – 2013. – № 4 (103). – С. 112–132.